

LA LLENGUA AL NOU ESTATUT D'AUTONOMIA DE CATALUNYA¹

Anna M. Pla Boix

Professora de dret constitucional
Universitat de Girona

SUMARI: 1. Presentació. – 2. L'escenari polític i la seva projecció a l'ordenació lingüística estatutària. – 3. Les previsions lingüístiques al nou estatut d'autonomia català. 3.1. El deure de conèixer el català. 3.2. Consolidació de l'estatut d'oficialitat de l'aranès. 3.3. Participació de l'Estat en la projecció exterior de la llengua catalana. 3.4. Reconeixement d'un catàleg de drets i deures lingüístics nous, projectats a diferents àmbits públics. – 4. Epíleg. – *Resumen-Abstract.*

1. Presentació

L'interès per ordenar el model lingüístic en seu estatutària s'explica per diferents motius. D'entrada, la llengua és un mitjà de comunicació, amb evidents repercussions jurídiques quan és emprada pels ciutadans en la seva relació amb els poders públics. Des d'aquesta perspectiva, els diferents estatuts d'autonomia de Catalunya han vetllat per garantir l'oficialitat del català i el castellà, bo i assegurant el dret dels ciutadans d'emprar qualsevol d'ambdós idiomes amb plena validesa i eficàcia jurídica. Aquest règim de doble oficialitat lingüística ja el trobem garantit a l'article 2 de l'Estatut republicà de 1932,²

1. Aquest article s'inscriu en el marc del projecte de R+D d'investigació del Ministeri de Ciència i Tecnologia, núm. BJU2003-06043, titulat "La contribución de las Comunidades Autónomas al desarrollo de los derechos", dirigit pel Dr. Miguel Ángel Aparicio, catedràtic de dret constitucional de la Universitat de Barcelona.

2. Vegeu Anna Maria Pla Boix, "L'ordenació de la qüestió lingüística a Catalunya de 1892 a 1936: el procés de reconeixement de l'estatut d'oficialitat del català", *Revista de Llengua i Dret*, núm. 43, 2005, p. 195-211. L'article 2 de l'estatut de 1932 deia:

"L'idioma català és, com el castellà, llengua oficial a Catalunya. Per a les relacions oficials de Catalunya amb la resta d'Espanya, així com per a la comunicació de les autoritats de l'Estat amb les de Catalunya, la llengua oficial serà el castellà.

Tota disposició o resolució oficial dictada dins de Catalunya, haurà d'ésser publicada en els dos idiomes. La notificació es farà també en la mateixa forma, cas de sol·licitar-ho part interessada.

a l'article 3 de l'Estatut de 1979³ i a l'article 6.2 del nou Estatut, pleibiscitat afirmativament el 18 de juny de 2006.⁴ Emprant diferents formulacions, els tres textos estatutaris han garantit aquest règim de doble oficialitat, i a més l'han garantit preeminentment als seus títols preliminars o primers. En el cas del nou Estatut, com es veurà, s'ha optat per una ordenació força detallada. Regula un ampli catàleg de drets i deures lingüístics que projecta a diferents àmbits públics. Altra-

Dins del territori català, els ciutadans, qualsevol que sigui llur llengua materna, tindran dret a elegir l'idioma oficial que prefereixin en les seves relacions amb els Tribunals, autoritats i funcionaris de totes classes, tant de la Generalitat com de la República.

A tot escrit o document judicial que es presenti davant dels Tribunals de Justícia, redactat en llengua catalana, haurà d'adjuntar-se la seva corresponent traducció castellana, si així ho sol·licita alguna de les parts.

Els documents públics autoritzats pels fedataris a Catalunya, podran redactar-se indistintament en castellà o en català i obligadament en una o altra llengua a petició de part interessada. En tots els casos, els respectius fedataris públics expediran en castellà les còpies que hagin de tenir efecte fora del territori català."

3. L'article 3 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 1979, aprovat per LO 4/1979 de 18 de desembre (BOE núm. 306, de 22 de desembre) deia:

"1. La llengua pròpia de Catalunya és el català.

2. L'idioma català és l'oficial de Catalunya, així com també ho és el castellà, oficial a tot l'Estat espanyol.

3. La Generalitat garantirà l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes, prendrà les mesures necessàries per tal d'assegurar llur coneixement i crearà les condicions que permetin d'arribar a llur igualtat plena quant als drets i deures dels ciutadans de Catalunya.

4. La parla aranès serà objecte d'ensenyament i d'especial respecte i protecció."

4. LO 6/2006 de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya. (DOGC núm. 4680, de 20 de juliol). L'article 6, rubricat "La llengua pròpia i les llengües oficials", disposa:

"1. La llengua pròpia de Catalunya és el català. Com a tal, el català és la llengua d'ús normal i preferent de les administracions públiques i dels mitjans de comunicació públics de Catalunya, i és també la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament.

2. El català és la llengua oficial de Catalunya. També ho és el castellà, que és la llengua oficial de l'Estat espanyol. Totes les persones tenen el dret d'utilitzar les dues llengües oficials i els ciutadans de Catalunya tenen el dret i el deure de conèixer-les. Els poders públics de Catalunya han d'establir les mesures necessàries per facilitar l'exercici d'aquests drets i el compliment d'aquest deure. D'acord amb el que disposa l'article 32, no hi pot haver discriminació per l'ús de qualsevol de les dues llengües.

3. La Generalitat i l'Estat han d'emprendre les accions necessàries per al reconeixement de l'oficialitat del català a la Unió Europea i la presència i la utilització del català en els organismes internacionals i en els tractats internacionals de contingut cultural o lingüístic.

4. La Generalitat ha de promoure la comunicació i la cooperació amb les altres comunitats i els altres territoris que comparteixen patrimoni lingüístic amb Catalunya. A aquests efectes, la Generalitat i l'Estat, segons que correspongui, poden subscriure convenis, tractats i altres mecanismes de col·laboració per a la promoció i la difusió exterior del català.

5. La llengua occitana, denominada aranès a l'Aran, és la llengua pròpia d'aquest territori i és oficial a Catalunya, d'acord amb el que estableixen aquest estatut i les lleis de normalització lingüística."

ment, l'Estatut aprovat el 1979 va limitar-se a esbossar les bases que havien de vertebrar el model lingüístic català, deixant-ne la seva ulterior concreció al legislador. Per tant, malgrat haver optat per diferents opcions de política lingüística, els estatuts catalans han ordenat indefugiblement l'ús oficial dels idiomes.

Ara bé, la llengua, a part de ser un mitjà de comunicació, també és un mecanisme d'integració social i política. L'idioma és un mitjà d'expressió col·lectiu que assumeix una importància cabdal per poder identificar políticament i socialment la comunitat que el parla.⁵ La valoració de la llengua catalana com un baluard identitari de Catalunya, i la vinculació de la qüestió lingüística a nocions d'identitat nacional, justificarà que, històricament, els projectes polítics i jurídics favorables al reconeixement d'un estatut d'oficialitat del català, s'hagin circumscrit dins de projectes més amplis de reivindicació d'un marc d'autonomia per a Catalunya.⁶

L'Estatut, en tant que norma institucional bàsica que estableix les regles del joc polític i les bases de l'autogovern de la comunitat, no ha bandejat aquest contingut més identitari de la llengua pròpia. Com es veurà, aquesta dimensió més política de l'idioma també s'ha tingut present.

Ja durant la tramitació dels estatuts de 1932 i 1979, l'ordenació del model lingüístic es consolidaria com una qüestió controvertida. La forta càrrega política d'aquesta matèria⁷ dificultaria el consens i ge-

5. Vegeu Jaume Vernet (coord.), Eva Pons, Agustí Pou, Joan Ramon Solé i Anna M. Pla, *Dret lingüístic*, Ed. Cossetània, Barcelona, 2003.

6. Vegeu Anna M. Pla Boix, "L'ordenació de la qüestió lingüística a Catalunya de 1892 a 1936: el procés de reconeixement de l'estatut d'oficialitat del català", *Revista de Llengua i Dret*, núm. 43, 2005, pp. 179-211.

7. Tradicionalment projectada a debats més amplis sobre fet diferencial, identitat nacional, simbologia o cultura. Vegeu Jaume Vernet Llobet; "Fet diferencial i règim jurídic de la llengua catalana", a DDAA *Vint-i-cinc anys d'estatut 1979-2004*, Generalitat de Catalunya, Barcelona, pp. 143-156. Sobre la vinculació de la qüestió idiomàtica a nocions identitàries, vegeu a tall d'exemple i per a tots, la intervenció del que seria President de la Generalitat Sr. Jordi Pujol, en representació de CDC, al debat general sobre el Projecte d'estatut celebrat el 29 de novembre de 1978, on va proclamar: "*Catalunya no és només un fet de llengua (...). Amb tot, la llengua és innegable que juga un paper capital, absolutament capital i decisiu, en la configuració de la nostra nacionalitat, i volem insistir que cal que, a través de l'Estatut, es reforci aquesta llengua*". En el mateix sentit va pronunciar-se a la sessió de l'Assemblea de Parlamentaris de Catalunya de 29 de desembre de 1978, en la

neraria divisió de l'arc parlamentari.⁸ Bona part del debats sostinguts en motiu de la tramitació del model lingüístic dels anteriors Estatuts del 32 i del 79 es tornarien a repetir, tant al Parlament de Catalunya com a les Corts Generals, en motiu de la tramitació de les previsions lingüístiques del nou Estatut. Qüestions com ara la previsió del deure de conèixer el català o el règim d'aptitud lingüística del personal judicial han centrat controvèrsies parlamentàries que, ni molt menys, són noves perquè ja havien planat en el debat polític anys enrere.

Al marge de les discrepàncies en temes puntuals, les previsions lingüístiques d'aquest nou Estatut han estat objecte d'un ampli consens al Parlament català.⁹ Aquest acord, a grans trets, ja s'havia posat de manifest als inicis de la tramitació del text¹⁰ i s'ha anat consolidant al llarg de l'iter parlamentari de la disposició. Per bé que algunes previsions han decaïgut en la seva tramitació al Congrés, la majoria no han estat objecte de modificacions substancials.

El nou Estatut contempla, dispersament al llarg del seu articulat, moltes referències expressives a la llengua. En trobem al Preàmbul; al Títol Preliminar (articles 5, 6, 11, 12, 13); al Capítol III del Títol I rubricat "*Drets i deures lingüístics*" (articles 32 a 36); al capítol V del Títol I rubricat "*Principis rectors*" (articles 44.2 i 50); a l'article 65, in-

qual es va aprovar el Projecte d'estatut d'autonomia. Vegeu Jaume Sobrequés i Sebastià Riera, *L'Estatut d'autonomia de Catalunya 1979*, volum III, Edicions 62, Barcelona, pp. 680, 1.199 i 1.200.

8. El model lingüístic de l'Estatut republicà va suscitar moltes controvèrsies. L'article 2 de l'Estatut de 1932 fou aprovat per les Corts constituents republicanes en votació nominal per 191 vots a favor contra 112, la qual cosa prova l'existència d'una important divisió de l'arc parlamentari. La votació es va celebrar en un escenari tens i conflictiu. Vegeu Anna M. Pla Boix, "L'ordenació de la qüestió lingüística a Catalunya de 1892 a 1936: el procés de reconeixement de l'estatut d'oficialitat del català", *cit. supra*, pp. 195-203.

La tramitació de l'article 3 de l'Estatut del 79 també seria controvertida. Existia una divergència de posicionaments de les diferents formacions polítiques que dificultava la presa d'acords. La conveniència de negociar el contingut i abast del precepte per assolir un consens polític va motivar que fins i tot se suspengués la discussió de l'article 3 durant la sessió de 30 de novembre de 1978. Vegeu Jaume Sobrequés i Sebastià Riera, *L'Estatut d'autonomia de Catalunya 1979*, *cit. nota supra*, volum III, pp. 704-735. També Jordi Matas Dalmases; "El model lingüístic dels partits polítics catalans en la redacció de l'Estatut d'autonomia de 1979", *Revista de Llengua i Dret*, núm. 16, desembre de 1991, pp. 121-122.

9. Prova n'és que, al Parlament de Catalunya, la proposta seria aprovada per 120 vots a favor i només 15 en contra (DSPC Sèrie P, núm. 54, de 30 de setembre de 2005, p. 5).

10. Vegeu Jaume Vernet Llobet i Anna M. Pla Boix, "La llengua catalana i un nou estatut d'autonomia per a Catalunya", *Revista de Llengua i Dret*, núm. 41, 2004, pp. 162-172.

titulat "*Promulgació i publicació de les lleis*" (ubicat dins el capítol I del títol II); al capítol III del títol III rubricat "*Competències de la Generalitat sobre l'Administració de justícia*" (articles 101, 102) i al Títol IV que regula les competències (article 143, 146 i 147). Com es veurà, l'objectiu d'aquesta nova proposta de marc lingüístic estatutari és doble: d'entrada, vol consolidar el marc juridicolingüístic vigent, elevant a rang estatutari algunes de les previsions que, fins ara, es garantien sols per llei; d'altra banda, pretén regular certs drets i deures lingüístics que o bé no es garantien o bé només es trobaven parcialment satisfets.¹¹

Indiscutiblement, aquesta nova ordenació estatutària representa un avenç pel règim lingüístic català. Ara bé, es tracta d'un avenç que es projecta, sobretot, en la dimensió més formal perquè la majoria dels drets que regula ja es troben garantits des de fa temps a la legislació autonòmica, principalment a la Llei 1/1998 de 7 de gener de política lingüística.¹² Per això, en allò que fa referència a aquestes prerrogatives, l'estatut jurídic de l'idioma no s'innova. Nogensmenys, el fet que en endavant es trobin garantits expressament a l'Estatut d'autonomia permetrà dotar a aquests drets d'unes garanties d'estabilitat i tutela que fins ara no tenien. Cal tenir en compte que l'Estatut és la norma institucional bàsica de la Comunitat Autònoma, té rang normatiu de llei orgànica estatal, forma part del bloc de la constitucionalitat i està sotmesa a uns procediments agreujats d'aprovació i reforma, el que concedeix a les seves previsions unes garanties que no dona la legislació ordinària.

Ara bé, el nou Estatut també contempla drets i deures que fins ara no es trobaven garantits a l'ordenament jurídic. Aquestes novetats, sistemàticament, es poden estructurar en quatre capítols, que s'estudiaran al llarg d'aquestes pàgines, i que són els següents: previsió del deure de conèixer el català; consolidació de l'estatut d'oficialitat de l'aranès; participació de l'Estat en la protecció i difusió del català més enllà de les fronteres administratives de la Comunitat Au-

11. Vegeu Anna M. Pla Boix, "La llengua al nou Estatut: avenços i renúncies", Addenda, Informació lingüística de l'àmbit jurídic i judicial de les comarques de Girona, núm. 12, maig de 2006.

12. En endavant LPL, publicada al DOGC núm. 2.553, de 2 de gener de 1998, p. 291.

tònoma, i, finalment, el reconeixement d'un catàleg de drets i deures lingüístics nous, projectats a diferents àmbits públics.

Com es veurà, aquest és un Estatut d'autonomia que, en el tema idiomàtic, es caracteritza per dues notes bàsiques: d'entrada, perquè tendeix cap a l'establiment d'un model de bilingüisme oficial asimètric, a favor del català en tant que llengua pròpia del país;¹³ segonament, es caracteritza per la seva vocació de completesa en la mesura que recull un ampli catàleg de prerrogatives lingüístiques que pretenen dotar de contingut el règim de doble oficialitat a Catalunya, en els termes que s'estudiaran a continuació.

2. L'escenari polític i la seva projecció en l'ordenació lingüística estatutària

El color polític de l'arc parlamentari és un element explicatiu del vot particularment clau quan es tracta d'analitzar les decisions preses en una matèria tan poc neutre, políticament parlant, com és la regulació de la llengua catalana, tradicionalment vinculada a nocions identitàries. D'aquesta manera, les formacions polítiques ubicades més a l'esquerra de l'eix ideològic i vinculades a plantejaments més nacionalistes o autonomistes històricament han adoptat posicions clarament més favorables al reconeixement d'un estatut jurídic més ampli d'aquest idioma, enfront de tesis més centralistes com les defensades pel Partit Popular que han adoptat plantejaments més reduccionistes en aquesta qüestió.

El buidatge i l'estudi dels treballs parlamentaris sostinguts en motiu de la tramitació del nou Estatut permet concloure dues constatacions que permeten posar en context les seves previsions.

Primerament, es constata que alguns dels drets i deures lingüístics que garanteix responen a reivindicacions que han planat en el debat polític i parlamentari català des de fa anys i que, fins ara, no havien aconseguit garantir-se legislativament. Pel que fa a aquestes previsions, sols s'expliquen tenint en compte l'escenari parlamentari

actual, on les formacions polítiques més favorables a aquests plantejaments sumen majoria, tant al Parlament autonòmic com al Congrés dels Diputats. L'aritmètica parlamentària de les legislatures anteriors havia fet decaure diverses iniciatives, com ara mocions i resolucions, que s'havien tramitat des del Parlament català per garantir certes prerrogatives que ara es recullen a l'Estatut. Val a dir, a més, que part d'aquestes noves prerrogatives lingüístiques ja figuraven des de fa anys a l'agenda política i als programes electorals d'algunes formacions com ara CiU o ERC.

En segon lloc, el buidatge dels treballs parlamentaris permet concloure que els principals eixos de l'ordenació estatutària lingüística no han sofert modificacions substancials al llarg de la tramitació de la disposició. S'han produït, certament, esmenes en la dicció d'alguns articles que ordenen drets i deures lingüístics. Part d'aquests drets, com es veurà, no s'han pogut garantir perquè han decaigut durant la tramitació de la iniciativa al Congrés. Ara bé, la majoria de les previsions en matèria de llengua, a diferència d'altres àmbits, no han sofert gaires modificacions. De fet, els principals eixos d'aquesta ordenació lingüística ja els trobem als primers esborranys de la iniciativa, i fins i tot als documents presentats pels diferents partits polítics catalans (CiU, PSC-CpC, ERC i ICV) on esbossaven les seves propostes de reforma de l'Estatut.¹⁴

Inevitablement, les previsions lingüístiques del nou Estatut condicionaran el devenir de la política lingüística de la Generalitat en diferents àmbits. Com s'ha avançat, aquest és un Estatut que ordena amb vocació de completesa un ampli catàleg de drets i deures. Aques-

14. Els documents presentats per CiU (*Bases per a un nou Estatut nacional de Catalunya*), PSC-CpC (*Bases per a l'Estatut d'autonomia de Catalunya*), ICV (*Bases per a la reforma constitucional i estatutària*) i ERC (*Constitució de l'Estat lliure de Catalunya*) proposen una revisió del marc constitucional, estatutari i legal en matèria lingüística. L'estudi comparatiu d'aquestes propostes partidistes de reforma de l'Estatut permet concloure que hi ha certes reivindicacions lingüístiques que varen ser compartides per tots ells. Aquests temes en els quals existia un cert consens eren: a) Revisió del marc competencial en matèria lingüística; b) Projecció del plurilingüisme a escala estatal i europea; c) Garantia d'un catàleg de drets i deures lingüístics en seu estatutària; d) Garantir l'oficialitat de l'aranès. Per una ampliació, vegeu Jaume Sobrequès i Mercè Morales, *Manual d'autonomia. Textos per a la reforma de l'Estatut de Catalunya*, Base, Barcelona, 2003. Pel que fa a l'ordenació lingüística d'aquests documents, vegeu Jaume Vernet Llobet i Anna M. Pla Boix, "La llengua catalana i un nou Estatut d'autonomia per a Catalunya", *Revista de Llengua i Dret*, núm. 41, 2004, p. 141-174.

ta opció política presenta els seus avantatges i els seus inconvenients. D'una banda, el fet que es regulin a l'Estatut permetrà concedir a aquestes prerrogatives unes garanties especials de tutela jurídica i estabilitat. Ara bé, d'altra banda, aquesta àmplia ordenació estatutària inevitablement es traduirà en una certa rigidesa del model lingüístic del Principat. El marge de discrecionalitat que tindrà el legislador per desplegar els manaments estatutaris serà més reduït que el que té actualment, justament perquè, en molts àmbits, és el mateix Estatut el que concreta el catàleg de potestats bo i establint la direcció que ha de seguir el seu desplegament.¹⁵

3. Les previsions lingüístiques al nou Estatut d'autonomia català

Amb l'entrada en vigor de l'Estatut del 79 va donar-se un impuls decisiu a la plena oficialitat de la llengua catalana a Catalunya. El seu article 3, va consagrar-ne l'oficialitat juntament amb el castellà i va prescriure que aquest idioma era el propi de Catalunya bo i atribuïnt a la Generalitat la competència per normalitzar-lo. D'aquesta manera, s'encetava un procés de normalització lingüística que s'encarregarien d'ordenar les lleis lingüístiques de 1983 i 1998. L'objectiu se centrava a corregir la situació de precarietat que havia sofert el català durant el franquisme, i restablí el seu estatut de llengua oficial i pròpia del Principat, del qual ja havia gaudit durant la II República.¹⁶

15. Un exemple ens l'ofereix el règim lingüístic de l'ensenyament previst en l'article 35 del nou Estatut. Consolida el model de conjunció lingüística pel qual havia optat des de fa anys el legislador català. Ja s'havia garantit a l'article 14 de la Llei 3/1983 de 18 d'abril, de normalització lingüística (DOGC núm. 322, de 22 d'abril). Actualment, es troba regulat al Capítol III de la Llei 1/1998 de 7 de gener, de política lingüística. La constitucionalitat d'aquest model seria avalada per la STC 337/1994, de 24 de febrer. El fet que es reguli al nou Estatut comporta desestimar d'altres opcions de política lingüística en aquest àmbit públic, com ara el model de la separació lingüística vigent a d'altres territoris autònoms. Pel que fa a aquesta opció, vegeu Antoni Milián Massana, "L'ordenació lingüística: estudi jurídic de vint-i-cinc anys de normalització del català a partir de l'article 3 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Virtuts i dèficits d'aquest precepte" a DDAA, *Vint-i-cinc anys d'Estatut d'Autonomia de Catalunya: balanç i perspectives*, Institut d'Estudis Autònoms, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 2005, pp. 353-356.

16. L'article 2 de l'Estatut de Núria sols contemplava l'oficialitat del català i del castellà, però no garantia l'estatut del català com a llengua pròpia del Principat. Aquest reconeixement el trobem a l'article 3 de l'Estatut Interior de Catalunya de 1933. Aquest precepte es limitava a proclamar que "la llengua pròpia de Catalunya és la catalana". La versió finalment aprovada de l'article no contenia cap menció al règim de la doble oficialitat lin-

Aquesta noció de llengua pròpia no era simplement declarativa o retòrica, sinó que, ben al contrari, va garantir-se amb l'objectiu de vehicular un feix d'efectes jurídics que es concretarien legislativament. Entre d'altres efectes, s'establí el de garantir un ús normal i preferent d'aquesta llengua en els poders públics radicats a Catalunya, una opció de política lingüística degudament avalada per la jurisprudència constitucional.¹⁷ D'aquesta manera, s'ha donat cobertura a un model que tendeix al bilingüisme asimètric a favor del català, en tant que llengua pròpia del territori, en un marc de respecte a la doble oficialitat lingüística i al consegüent dret d'opció lingüística dels ciutadans.

Les previsions lingüístiques del nou Estatut assumeixen plenament aquests postulats. Garanteixen l'estatut de doble oficialitat lingüística, l'estatut de propietat de la llengua catalana i vehiculen un catàleg de drets i deures lingüístics que no fan altra cosa que dotar de contingut aquests règims d'oficialitat i propietat. Per això es pot afirmar que, a grans trets, les noves previsions lingüístiques estatutàries segueixen una línia de continuïtat amb relació al model lingüístic vigent fins ara. És més, la majoria dels drets i deures que garanteix són una transcripció literal de prerrogatives lingüístiques que ja es preveuen, des de fa anys, en la normativa autonòmica.

Aquest és el cas dels drets i deures previstos a l'article 6,¹⁸ a l'article 32 (dret a no ésser discriminat per raons lingüístiques, plena validesa i eficàcia jurídica dels actes jurídics fets en qualsevol de les dues llengües oficials), alguns drets de l'article 33 (dret d'opció lingüística

güística que havia previst un any abans l'Estatut, ni feia cap menció a la llengua castellana. Aquesta decisió responia a la voluntat política clara de concedir al català un estatut de preeminència amb relació al castellà. Com s'ha apuntat doctrinalment, es tractava "d'una forma negativa d'afirmar unes conviccions i expressar indirectament un rebuig a les limitacions de l'Estatut de 1932", limitacions que s'havien introduït durant la tramitació de l'Estatut a les Corts constituents republicanes. Per una ampliació, vegeu J.A. González Casanova; *Federalisme i autonomia a Catalunya 1868-1938*, Documents de cultura, Curial, Barcelona, 1974, p. 371. També, Anna M. Pla Boix, "L'ordenació de la qüestió lingüística a Catalunya de 1892 a 1936: el procés de reconeixement de l'estatut d'oficialitat del català", *cit. supra*, pp. 206-208.

17. Per una ampliació, vegeu Jaume Vernet (coord.), Eva Pons, Agustí Pou, Joan Ramon Solé i Anna M. Pla, *Dret lingüístic*, *cit. supra*, pp. 126-130. També, Anna M. Pla Boix, *El règim jurídic de les llengües a l'Administració de Justícia*, *cit. supra*, pp. 83-100.

18. Vegeu la nota a peu de pàgina núm. 4.

dels ciutadans en la seva relació amb les institucions, les organitzacions i administracions públiques a Catalunya, així com en la seva relació amb l'Administració de justícia, el Ministeri Fiscal, el notariat i els registres públics, sense que pugui exigir-se traducció) o, per tots i a tall d'exemple, a l'article 35 (dret a rebre l'ensenyament en català, l'ús normal del català com a llengua vehicular i d'aprenentatge tant en l'ensenyament universitari com en el no universitari, no separació dels alumnes en centres ni en grups diferents per raó de llur llengua habitual, dret d'opció lingüística del professorat i l'alumnat dels centres universitaris, deure de garantir una presència adequada del català i el castellà en els plans d'estudi, dret dels alumnes d'incorporació tardana al sistema escolar de Catalunya a rebre un suport lingüístic especial). Tots aquests drets, entre d'altres, es troben garantits des de fa anys a la LPL i ara l'Estatut els assumeix.

Al marge, però, d'aquestes prerrogatives, l'Estatut n'incorpora d'altres que són noves. Aquestes novetats, sistemàticament, es poden estructurar en els quatre capítols següents:

3.1. El deure de conèixer el català

L'article 6.2 del nou Estatut disposa que *"totes les persones tenen el dret d'utilitzar les dues llengües oficials i els ciutadans de Catalunya tenen el dret i el deure de conèixer-les"* i afegeix *"els poders públics de Catalunya han d'establir les mesures necessàries per facilitar l'exercici d'aquests drets i el compliment d'aquest deure"*.¹⁹

L'Estatut del 79 no garantia aquest deure de conèixer el català, per bé que aquesta va ser una qüestió debatuda en seu parlamentària. En motiu de la tramitació del nou Estatut, diversos sectors varen defensar la conveniència que es garantís expressament a l'articulat de

19. La dicció d'aquest paràgraf va ser esmenada al Congrés dels Diputats. L'article 6.2 de la proposta aprovada pel Ple del Parlament de Catalunya el 30 de setembre de 2005, entre d'altres previsions, deia: *"Totes les persones a Catalunya tenen el dret d'utilitzar i el dret i el deure de conèixer les dues llengües oficials"* (BOPC núm. 224, de 3 d'octubre de 2005, p. 5). Per tant, com es pot veure, es va canviar el subjecte vinculat per aquest deure. A la versió aprovada pel Parlament de Catalunya es feia referència a *"totes les persones a Catalunya"*, mentre que la dicció finalment aprovada pel Congrés apel·la als *"ciutadans de Catalunya"*.

la disposició.²⁰ En aquesta línia s'inscriuen les propostes de reforma de l'Estatut presentades pels partits CiU, ERC o PSC-CpC.²¹

Es tracta d'un deure que respon a la voluntat política de garantir l'equiparació d'estatus entre el català i el castellà. Sols s'explica pel fet que l'article 3.1 de la Constitució, per reminiscències històriques de la Constitució republicana de 1931,²² preveu el deure de conèixer el castellà.²³ Aquest deure constitucional ha suscitat moltes crítiques polítiques i doctrinals. S'ha denunciat que condemna les altres llengües oficials, inclòs el català, a un estatut minoritzat amb relació al castellà.

Aquestes crítiques ja es varen plantejar en els debats constituents celebrats amb motiu de la tramitació de les Constitucions de 1931²⁴ i

20. Vegeu Antoni Milian Massana, "L'ordenació lingüística: estudi jurídic de vint-i-cinc anys de normalització del català a partir de l'article 3 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya", *cit. supra*, pp. 331-334. També, Jaume Vernet Llobet, "Fet diferencial i règim jurídic de la llengua catalana" *cit. supra*. En paraules de l'estudi, "caldría fer un paral·lelisme amb la Constitució. És a dir, establir el dret d'ús i el deure de coneixement, admès (STC 84/1986), segons la interpretació de la jurisprudència constitucional, en el sentit de càrrega jurídica". Segons l'autor, si no es garanteix un deure de coneixement del català semblant al previst pel castellà al text constitucional "resulta que, tot i haver-hi declarada una doble oficialitat i desenvolupar-se un cert 'bilingüisme', després resulta que el bilingüisme només es predica d'un determinat sector de la població, i això és precisament el que no hauria de ser. El bilingüisme no pot ser una qualitat o una obligació d'una part de la població mentre una altra part dels ciutadans s'instal·len en un monolingüisme castellà".

21. Vegeu Jaume Vernet Llobet i Anna M. Pla Boix, "La llengua catalana i un nou Estatut d'autonomia per a Catalunya", *cit. supra*, pp. 141-174.

22. L'article 4 de la Constitució de 1931 deia: "El castellano es el idioma oficial de la República. Todo español tiene obligación de saberlo y derecho de usarlo, sin perjuicio de los derechos que las leyes del Estado reconozcan a las lenguas de las provincias o regiones. Salvo lo que se disponga en leyes especiales, a nadie se le podrá exigir el conocimiento ni el uso de ninguna lengua regional". La referència al precedent republicà no és accessòria. Va ser esgrimit en diverses ocasions per justificar la conveniència que l'article 3.1 de la Constitució de 1978 garantís aquest deure de conèixer el castellà.

23. Aquest deure lingüístic és una declaració singular en l'escenari del dret constitucional comparat. Vegeu Antoni Milian Massana, "La regulació constitucional del multilingüisme", *Revista Española de Derecho Constitucional*, núm. 10, 1984, p. 133.

24. Ja durant la II República, l'establiment d'aquest deure de coneixement lingüístic va suscitar debats. Per alguns sectors, el deure de conèixer el castellà, projectat a l'àmbit de l'aprenentatge, era percebut com una garantia d'integració (vegeu, per exemple, la intervenció del diputat Sr. Unamuno a *Diario de Sesiones de las Cortes Constituyentes de la República Española*, núm. 41, de 18 de setembre de 1931, p. 1.020). En canvi, per altres sectors, era valorat com una imposició que atemptava contra el reconeixement i estatut

1978.²⁵ Bàsicament, aquestes tesis crítiques defensaven un doble postulat: d'una banda, s'al·legava que la declaració d'oficialitat d'una llengua comportava *per se* un dret d'ús i una necessitat genèrica de coneixement, sense que fos necessari establir situacions d'imperativitat per vehicular aquestes garanties; d'altra banda, es va esgrimir que el deure de coneixement predicat exclusivament respecte del castellà vulnerava l'equitat que s'havia de concedir a les altres llengües oficials. S'estimava una reiteració innecessària que podia donar lloc a una discriminació d'aquests altres idiomes, respecte dels quals no es predicava expressament aquesta garantia.

Es tracta de debats interpretatius que no són merament conceptuals. Aquest deure constitucional ha servit de fonament a un corrent doctrinal i jurisprudencial per pretendre concedir una posició jurídica preeminent a la llengua castellana en perjudici de l'estatut d'oficialitat reconegut *ex Constitutione* a la resta de llengües.²⁶

de les altres llengües regionals (vegeu, per exemple, la intervenció del diputat Sr. Alomar a *Diario de Sesiones de las Cortes Constituyentes de la República Española*, núm. 41, de 18 de setembre de 1931, p. 1.022).

25. Destaquen les oposicions del Sr. Letamendía (DSC, núm. 66, de 12 de maig de 1978), del Sr. Aguirre (DSC, núm. 67, de 16 de maig de 1978) i del Sr. Audet (DSS, núm. 41, de 22 d'agost).

26. En aquesta línia se situa alguna jurisprudència del Tribunal Suprem, reticent a la valoració del coneixement de les llengües cooficials en l'accés a la funció pública. Aquesta jurisprudència s'ha fonamentat, entre d'altres arguments, en aquest deure de conèixer el castellà de l'article 3.1 de la Constitució per fixar una base diferenciadora entre el castellà i la resta de llengües espanyoles també declarades oficials.

Segons aquests posicionaments, discutits, el deure de conèixer el castellà situa a aquesta llengua en una posició de preeminència que justificaria que el seu ús fos legítimament exigit amb caràcter preferent pels poders públics ubicats al territori de comunitats autònomes amb una llengua oficial pròpia, emparant-se en la presumpció del seu coneixement per part de tots els ciutadans i el seu conseqüent ús passiu per part de tots ells. Fins i tot, un sector de la doctrina proposa legitimar l'opció, finalment no adoptada, d'exigir l'ús de la llengua castellana a tots els ciutadans en les seves relacions amb els òrgans de l'Administració General de l'Estat o del Poder Judicial a tot el territori estatal, emparant-se en el seu estatut de llengua oficial i, particularment, en el deure constitucional de conèixer-la. Aquesta tendència doctrinal és criticable perquè atempta contra l'estatut d'oficialitat de les llengües diferents de la castellana. Vegeu, per a tots, Francisco Rubio Llorente, "Deberes constitucionales", *Revista Española de Derecho Constitucional*, núm. 62, maig-agost 2001, p. 50. Vegeu Anna M. Pla Boix, "El deber de conocimiento del castellano del artículo 3.1 de la Constitución" a DDAA, *Constitución y Democracia. 25 años de Constitución democrática en España*, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales - Universidad del País Vasco, Volumen I, Bilbao, 2005.

El TC ha tingut ocasió d'interpretar el contingut del deure constitucional de conèixer el castellà. Ha conclòs que no es tracta d'un deure jurídic en sentit estricte, sinó d'una presumpció *iuris tantum*, desvirtuable per prova en contra que acrediti versemblantment el desconeixement o coneixement insuficient de l'idioma.²⁷ D'aquesta manera, aquest deure es projecta en un doble sentit. D'entrada, implica que el coneixement de l'idioma per part dels ciutadans "es pot presumir en qualsevol cas, independentment de factors de residència o veïnatge",²⁸ fet que comporta la impossibilitat dels ciutadans d'al·legar vàlidament el seu desconeixement davant del seu ús per part dels poders públics o de qualsevol particular. D'altra banda, també es projecta en l'obligació ineludible dels poders públics d'assegurar l'aprenentatge d'aquesta llengua, que ha de permetre el compliment del deure. Val a dir que aquesta obligació de garantir l'aprenentatge dels idiomes oficials, per crear les condicions que en permetin assegurar el coneixement, ha estat assumida des de fa anys per l'Estatut d'autonomia del 79, al seu article 3.3. Es tracta d'un manament estatutari imposat a la Generalitat de Catalunya que ha estat degudament desplegat per la normativa autonòmica.

Sols l'Estatut d'autonomia podia incorporar la previsió expressa del deure de conèixer el català. Així es desprèn de la jurisprudència del TC. En la STC 84/1986, de 26 de juny, l'Alt Tribunal precisa que el deure de conèixer una llengua oficial diferent de la castellana no pot garantir-se per via legislativa.

Amb la incorporació del deure de conèixer el català al nou Estatut s'avança en la línia de garantir una major paritat d'estatut entre català i castellà. No es tracta d'un deure jurídic en sentit estricte, sinó que es configura com una presumpció. Respon a una voluntat política de garantir una simetria amb relació al deure de conèixer el castellà de l'article 3.1 de la Constitució. Aquest precepte constitucional conté una formulació força desafortunada, que respon a una reminiscència històrica que certs sectors doctrinals i alguna jurisprudència del Tribunal Suprem han interpretat esbiaixadament per menystenir

27. Per a totes, FJ 3 de la STC 74/1987, de 25 de maig. Sobre aquesta sentència, vegeu DDAA, *Dret Lingüístic. Actes de Imposi sobre Dret Lingüístic*, Escola d'Administració Pública de Catalunya, Barcelona, 1989, p. 55.

28. STC 84/1986, de 26 de juny, FJ 2n.

l'estatut d'oficialitat dels idiomes oficials diferents del castellà. Amb la incorporació del deure de conèixer el català a l'Estatut es pretén, per sobre de tot, frenar aquestes lectures bo i atribuïnt a les dues llengües un estatut paritari.

Traduït al pla jurídic no pot comportar, sota cap concepte, cap deure dels ciutadans d'emprar aquesta llengua. Altrament, comporta una càrrega jurídica pels poders públics, que han de vetllar amb diligència per garantir l'ensenyament dels dos idiomes oficials, justament per fer efectiva la presumpció del seu coneixement.

3.2. Consolidació de l'estatut d'oficialitat de l'aranès

L'article 6.5 del nou Estatut disposa que *"la llengua occitana, denominada aranès a l'Aran, és la llengua pròpia d'aquest territori i és oficial a Catalunya, d'acord amb el que estableix aquest Estatut i les lleis de normalització lingüística"*. La singularitat lingüística de l'Aran ve protegida a l'article 11.2 de l'Estatut quan disposa que *"Els ciutadans de Catalunya i les seves institucions polítiques reconeixen l'Aran com una realitat occitana dotada d'identitat cultural, històrica, geogràfica i lingüística, defensada pels aranesos al llarg dels segles"*. El precepte afegeix, amb ànim tuïtiu, que l'Estatut *"reconeix, empara i respecta aquesta singularitat i reconeix l'Aran com a entitat territorial singular dins de Catalunya, la qual és objecte d'una particular protecció per mitjà d'un règim jurídic especial"*.

Finalment, l'article 36, rubricat *"Drets amb relació a l'aranès"*, n'acaba de precisar el seu estatut jurídic. Diu que a l'Aran totes les persones tenen el dret de conèixer i utilitzar l'aranès i tenen també el dret a ésser ateses oralment i per escrit en aranès en llurs relacions amb les administracions públiques i amb les entitats públiques i privades que en depenen. I més específicament, l'article 36.2 de l'Estatut precisa que *"els ciutadans d'Aran tenen el dret d'utilitzar l'aranès en llurs relacions amb la Generalitat"*. El precepte conclou precisant que els altres drets i deures lingüístics amb relació a l'aranès es determinaran per llei.

Per tant, pel que fa al règim jurídic de l'aranès, el nou Estatut avança en dos fronts: en primer lloc, consagra l'oficialitat d'aquesta llengua en seu estatutària, la qual cosa és una novetat perquè l'Est-

tut del 79 no en garantia *expressis verbis* la seva oficialitat; en segon lloc, projecta l'oficialitat de l'aranès més enllà del territori de l'Aran, on s'havia circumscrit fins ara.

Ambdues previsions varen comptar amb un ampli consens polític i no varen ser objecte de modificacions substancials durant la seva tramitació parlamentària al Congrés. De fet, la versió definitivament aprovada dels articles 6.5, 11 i 36 no difereix gaire de la dicció que ja figurava a la proposta aprovada el 30 de setembre de 2005 pel Parlament de Catalunya.²⁹

La proposta que l'Estatut garantís expressament l'oficialitat de l'aranès era una reivindicació que planava en el debat polític i doctrinal des de feia temps.³⁰ Tingui's en compte que, fins ara, l'oficialitat de l'aranès es garantia a l'article 2 de la Llei catalana 16/1990, de 13

29. En tot cas, els articles 6.5 i 11 varen ser objecte d'alguna modificació. Pel que fa a l'article 6.5, la versió de la proposta de reforma d'Estatut aprovada pel Parlament català deia "*La llengua occitana, denominada aranès a l'Aran, és la LENGUA PRÒPIA I OFICIAL d'aquest territori i és també oficial a Catalunya, d'acord amb el que estableixen aquest Estatut i les lleis de normalització lingüística*". La versió definitivament aprovada d'aquest precepte diu "*La llengua occitana, denominada aranès a l'Aran, és la LENGUA PRÒPIA d'aquest territori i és oficial a Catalunya, d'acord amb el que estableixen aquest Estatut i les lleis de normalització lingüística*".

D'altra banda, l'article 11.2 de l'Estatut va ser esmenat al Congrés dels Diputats. En la versió aprovada pel Parlament de Catalunya el 30 de setembre de 2005 es deia que "*Els ciutadans de Catalunya i les seves institucions polítiques reconeixen l'Aran com una realitat NACIONAL occitana FONAMENTADA EN LA SEVA SINGULARITAT cultural, històrica, geogràfica i lingüística, defensada pels aranesos al llarg dels segles. Aquest Estatut reconeix, empara i respecta aquesta singularitat i reconeix l'Aran com a entitat territorial singular dins de Catalunya, la qual és objecte d'una particular protecció per mitjà d'un règim jurídic especial*". Aquesta dicció seria modificada pel Dictamen de la Comissió del Congrés (BOCG núm. 210-14, de 22 de març de 2006, Serie B, p. 248). La redacció d'aquest paràgraf definitivament aprovada diu: "*Els ciutadans de Catalunya i les seves institucions polítiques reconeixen l'Aran com una REALITAT OCCITANA DOTADA D'IDENTITAT cultural, històrica, geogràfica i lingüística, defensada pels aranesos al llarg dels segles. Aquest Estatut reconeix, empara i respecta aquesta singularitat i reconeix l'Aran com a entitat territorial singular dins de Catalunya, la qual és objecte d'una particular protecció per mitjà d'un règim jurídic especial*". D'aquesta manera, va eliminar-se la referència a la "*realitat nacional*".

30. Vegeu, per a tots, Jaume Vernet Llobet, "L'especial tutela de la parla aranesa a Catalunya", *Revista de l'Alguer*, volum II, núm. 2, 1991. També, Antoni Millan Massana, "L'ordenació lingüística: estudi jurídic de vint-i-cinc anys de normalització del català a partir de l'article 3 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya. Virtuts i déficits d'aquest precepte", *cit. supra*, pp. 358-359. Vegeu també Anna M. Pla Boix, *El règim jurídic de les llengües a l'Administració de Justícia*, *cit. supra*, pp. 108-116.

de juliol sobre règim especial de la Vall d'Aran.³¹ No tenia fonament estatutari. L'article 3.4 de l'Estatut del 79 sols establia que *"la parla aranesa serà objecte d'ensenyament i d'especial respecte i protecció"*. Aquesta falta de reconeixement exprés de l'oficialitat de l'aranès en seu estatutària era volguda. Així es desprèn de l'anàlisi dels treballs i debats parlamentaris sostinguts amb motiu de la tramitació i aprovació d'aquest article de l'Estatut del 79. Es varen presentar i discutir diverses esmenes tendents a garantir-ne estatutàriament la seva oficialitat, propostes que foren desestimades.³²

El problema que es plantejava era d'ordre constitucional. L'article 3.2 de la norma suprema prescriu que les normes competents per determinar l'oficialitat dels idiomes diferents del castellà són els Estatuts d'Autonomia. Existia, per tant, un vici d'inconstitucionalitat per-

31. DOGC núm. 1.326, de 3 d'agost de 1990. Aquesta llei conté diverses referències a la llengua aranesa, en tant que element identitari d'aquest territori. El seu article 2, ubicat dins el títol I rubricat *"Disposicions Generals"*, ordena el règim lingüístic a la Vall d'Aran i preveu quatre previsions en matèria lingüística: primerament, disposa que l'aranès *"és oficial a la Vall d'Aran"*, així com *"també ho són el català i el castellà, d'acord amb l'article 3 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya"*; segonament, disposa que d'acord amb l'article 3.4 de l'Estatut del 79, *"l'aranès ha d'ésser objecte d'ensenyament i d'especial respecte i protecció, i se n'ha de garantir l'ús tant en el sistema educatiu com en l'activitat de l'Administració de la Generalitat i dels mitjans dependents de la CCRTV (Corporació Catalana de Ràdio i Televisió) en el territori de la Vall d'Aran"*; en tercer lloc, aquest precepte diu que la Generalitat i les institucions de l'Aran han d'adoptar les mesures necessàries per garantir el coneixement i l'ús normal de l'aranès i per impulsar-ne la normalització; finalment, el darrer paràgraf contempla el mandat de la Generalitat i les institucions de l'Aran de vetllar per la conservació, la promoció i la difusió de la cultura aranesa.

L'article 7 de la LPL, intitulat *"Reconeixement i protecció de l'aranès"* preveu que aquesta llengua es regeix, pel que fa a l'ús, per la Llei 16/1990, del 13 de juliol, sobre el règim especial de la Vall d'Aran i, supletòriament, pels preceptes de la LPL. L'article 7 afegeix que, en qualsevol cas, els articles de la LPL del 98 *"mai no poden ésser interpretats en perjudici de l'ús de l'aranès"*. Val a dir que aquesta LPL contempla diferents referències expresses a l'aranès al llarg del seu articulat, encara que projectades a àmbits molt particulars com ara la toponímia, l'antroponímia o els mitjans de comunicació. El trobem esmentat al preàmbul i als articles 1.1, 18.1, 19.3, 25.3, 26.5, 26.6 i disposició final 1a. L'anterior LNL de 1983 ja ordenava amb ànim tuitiu la llengua aranesa en el seu article 28.

32. Destaquen dues esmenes en aquesta línia. Primerament, l'esmena presentada pel senador Sr. Solé Sabarís que proposava la dicció següent: *"La parla aranesa, en el seu domini lingüístic de la Vall d'Aran, tindrà les mateixes consideracions d'oficialitat que l'Estatut atorgui a la llengua catalana"*. Segonament, destaca l'esmena presentada pel senador Sr. Xirinacs que proposava la dicció següent del paràgraf 4t de l'EAC: *"La llengua occitana, en la seva variant aranesa, serà la cooficial amb el castellà a la Vall d'Aran"*. Aquesta darrera esmena fou defensada a la sessió del Ple de Parlamentaris de Catalunya celebrada el 15 de desembre de 1978. Vegeu Jaume Sobrequés i Sebastia Riera, *L'Estatut d'autonomia de Catalunya 1979*, volum III, curs *supra*, p. 563 i pp. 1.055-1.057.

què fins ara l'oficialitat de l'aranès sols tenia base legal però no estatutària. Amb el nou Estatut, aquest eventual vici d'inconstitucionalitat s'ha corregit.

La segona de les novetats que aporta el nou Estatut, és que projecta l'oficialitat de l'aranès més enllà del territori de l'Aran. Com s'ha vist, l'article 6.5 el declara oficial a Catalunya i l'article 36.2 precisa que els ciutadans d'Aran tenen dret d'emprar-lo en llurs relacions amb la Generalitat. Pel que fa a aquestes previsions, caldrà veure com es concreten a la llei que s'aprovi per desplegar-les i la jurisprudència que les interpretarà. Ja d'entrada, exigiran l'adopció de mesures per tal de garantir una certa disponibilitat lingüística del personal al servei de la Generalitat, necessària per poder atendre, en condicions òptimes, el dret d'ús garantit a l'Estatut. En tot cas, el catàleg de drets i deures lingüístics vinculats a aquestes previsions s'haurà de precisar legislativament, sempre tenint en compte que, tal com disposa l'article 143.2 de l'Estatut, la competència sobre la normalització lingüística de l'aranès correspon no només a la Generalitat, sinó també al Conselh Generau d'Aran.

3.3. Participació de l'Estat en la projecció exterior de la llengua catalana

Al llarg de l'articulat del nou Estatut trobem diferents previsions que persegueixen un objectiu polític: fer partícep l'Estat en el procés de protecció i difusió de la llengua catalana més enllà de les fronteres administratives de Catalunya, també a nivell europeu i internacional. Ho trobem regulat, encara que projectant-ho a diferents àmbits, als articles 6, 12 i 50.

A Espanya, el model d'ordenació del plurilingüisme s'ha basat en una rígida aplicació del principi de territorialitat.³³ Cada Comuni-

33. El Tribunal Constitucional definiria el model precisant que opta pel principi de territorialitat limitat objectivament. Vegeu Antoni Milián Massana, "La regulació constitucional del multilingüisme", *Revista Española de Derecho Constitucional*, núm. 10, gener-abril de 1984, p. 144. Vegeu, també i per a tots, Jesús Prieto de Pedro, *Lenguas, lenguaje y derecho*, Cuadernos Civitas, Servicio de publicaciones de la UNED i Ed. Civitas, 1991. Del mateix autor, "Libertades lingüísticas, doble oficialidad e igualdad en la jurisprudencia", *Revista de Llengua i Dret*, núm. 14, juliol 1990, p. 5.

tat Autònoma, en exercici de les competències que en matèria lingüística li han estat atribuïdes pel bloc de la constitucionalitat, ha ordenat diferentment l'abast de la doble oficialitat lingüística i el procés de normalització de la llengua pròpia. S'han garantit, així, diferents règims de cooficialitat lingüística autonòmica, que responen a diferents opcions de política lingüística, totes elles legítimes.³⁴ L'objectiu d'aquestes regulacions autonòmiques s'ha centrat en adaptar la doble oficialitat a la realitat sociolingüística de cada territori.

Aquesta competència lingüística autonòmica se circumscriu a l'àrea geogràfica de la Comunitat.³⁵ Fora d'aquest àmbit territorial, la Comunitat Autònoma no disposa d'habilitació competencial per regular el règim juridicolingüístic de la seva llengua pròpia.

A la pràctica, aquest model lingüístic s'ha traduït en l'establiment d'un monolingüisme a nivell estatal i una cooficialitat a nivell regional. El principi de territorialitat s'ha aplicat tan estrictament que

34. Vegeu, per a tots, Alberto Lopez Basaguren, "El pluralisme lingüístic dins l'Estat autòmic", *Autonomies, Revista Catalana de Dret Públic*, núm. 9, juliol de 1988. L'autor adverteix que els diferents estatuts d'autonomia han configurat diversos models de cooficialitat lingüística d'acord amb les característiques amb què cada Comunitat Autònoma ha articulat el règim de cooficialitat de la seva llengua pròpia. L'autor distingeix tres models o sistemes de cooficialitat lingüística autonòmica: en primer lloc, el *sistema de cooficialitat generalitzada* (propi dels Estatuts d'autonomia català, basc, balear i gallec); segonament, distingeix l'anomenat *sistema de cooficialitat generalitzada amb atenuació territorial dels seus efectes* (propi de l'Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana); i, finalment, identifica el *sistema de limitació territorial de la cooficialitat* (adoptat per Navarra).

35. En el model territorial és el marc geogràfic d'una determinada Comunitat Autònoma el que determina l'aplicació de la cooficialitat lingüística, entesa com un dret dels ciutadans i un deure dels Poders Públics. Segons aquest model, l'exercici del dret a emprar l'idioma cooficial i propi diferent del castellà, queda limitat a una àrea geogràfica concreta, no a tot el territori de l'Estat. D'aquesta manera, el criteri de territorialitat limita a certes àrees geogràfiques definides el dret a beneficiar-se dels serveis públics en aquesta llengua. Vegeu, per a tots, Rafael L. Ninyoles, "La política lingüística: modelos y ámbitos", a DDAA, *Las lenguas nacionales en la Administración*, Diputació provincial de València, 1981, p. 20. Del mateix autor, vegeu "España como país plurilingüe: líneas de futuro" a DDAA, *¿Un Estado, una lengua? La organización política de la diversidad lingüística*, Ed. Octaedro, 1994, p. 143.

Altrament, una política lingüística basada en el principi de personalitat garanteix a l'individu determinats serveis en la seva llengua independentment del lloc on es trobi. En virtut del model personal, els qui parlen qualsevol de les llengües oficials poden beneficiar-se d'un sistema de serveis públics en la seva llengua a tot el territori estatal, amb independència del lloc on exerceixin aquest dret. Per una ampliació, vegeu Jaume Vernet (coord.), *Dret lingüístic*, cit. nota supra, p. 40.

les institucions centrals ubicades fora dels territoris autonòmics que compten amb estatuts de doble oficialitat han ignorat bastant el plurilingüisme del país.³⁶ Com a regla general, les institucions centrals funcionen sols en castellà, amb algunes excepcions com ara el Senat.

Certs sectors critiquen aquesta situació i defensen la necessitat que l'Estat assumeixi plenament, més enllà de les fronteres administratives autonòmiques, sigui a nivell intern sigui a nivell internacional, la protecció de la seva diversitat lingüística.³⁷ Cal tenir present que el competent per garantir la projecció del plurilingüisme fora de les

36. Vegeu, per a tots, Jaume Vernet, "Planificación lingüística en las Administraciones Públicas del Estado. En especial Administración periférica y de Justicia", *Revista Vasca de Administración Pública*, núm. 44 (II), 1996, pp. 77-99. També, Eva Pons, Anna Maria Pla i M. Josep Parés, *Els drets lingüístics com a drets humans*, editat per l'Observatori de la Llengua Catalana amb el suport del Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya, 2004, pp. 176-177. També, Jaume Vernet (coord.) et altri, *Dret lingüístic*, cit. supra, pp. 280-281.

37. A Espanya, el reconeixement de determinats usos oficials a les llengües autonòmiques cooficials fora del territori de les Comunitats Autònomes on són llengua pròpia, de moment s'ha vehiculat incipientment, recurrent a tres mecanismes previstos a l'ordenament jurídic: primerament, el recurs al règim dels tractats i convenis internacionals; segonament, el recurs al règim de convenis administratius; finalment, s'ha encetat una tímida reforma legislativa i reglamentària en aquesta direcció.

Pel que fa al primer dels mecanismes esmentats, l'Estat espanyol ha ratificat alguns tractats i convenis internacionals, com és el cas de la Carta Europea per les Llengües Regionals o Minoritàries, en virtut dels quals ha assumit el compromís, vinculant jurídicament, de dotar a l'estatut d'oficialitat d'aquests idiomes de certs efectes més enllà de les fronteres autonòmiques. Un exemple l'ofereix, per a tots, l'article 9 d'aquesta Carta, que ordena drets lingüístics projectats en l'àmbit de la justícia. L'article 9.2.a) estableix el compromís de "no refusar la validesa dels actes jurídics establerts dins l'àmbit de l'Estat pel sol fet que siguin redactats en una llengua regional o minoritària". La referència a l'àmbit estatal introdueix un canvi d'orientació clau perquè permet atorgar validesa i efectes jurídics tant als documents presentats en el territori on la llengua emprada, regional o minoritària, és oficial, com fora d'aquest territori autonòmic, possibilitat aquesta que havia estat clarament rebutjada a nivell intern. Vegeu Anna Maria Pla Boix, *El règim jurídic de les llengües a l'Administració de Justícia*, cit. supra, pp. 178-193.

El segon dels mecanismes esmentats és el recurs al règim de convenis administratius. A tall d'exemple, mereixen ser destacats els acords administratius subscrits per l'Estat espanyol amb certes institucions comunitàries per tal de dotar a les llengües autonòmiques cooficials de certes prerrogatives jurídiques. Vegeu Anna M. Pla Boix, "L'ús de les llengües autonòmiques cooficials a la Unió Europea", *Revista El Clip*, núm. 33, Institut d'Estudis Autonòmics, Generalitat de Catalunya, 2005. També, Anna M. Pla Boix, "La llengua catalana a la Unió Europea", *Revista electrònica Llengua, Societat i Comunicació*, setembre 2006.

Finalment, el darrer dels mecanismes ha estat la reforma de certes disposicions normatives, per tal de protegir i fomentar aquest plurilingüisme a nivell estatal. Un exemple l'ofereix la darrera reforma del Reglament del Senat, que va entrar en vigor l'1 de setembre de 2005, tramitada amb l'objectiu de garantir l'ús del català, el basc i el gallec a la cambra de representació territorial (BOE núm. 159, de 5 de juliol de 2005, p. 23774).

fronteres autonòmiques és l'Estat. I és just en aquest escenari on entren en joc les previsions del nou Estatut. El seu objectiu se centra en garantir, estatutàriament, que l'Estat tuteli i fomenti la llengua catalana fora de Catalunya. Ho trobem regulat als articles 6.3, 6.4, 12 i 50.

Aquests preceptes preveuen les tres previsions següents:

a) Deure de l'Estat i de la Generalitat de promoure la presència i ús del català en l'àmbit europeu i internacional

L'article 6.3 de l'Estatut garanteix l'obligació de la Generalitat i l'Estat d'emprendre les accions necessàries per al reconeixement de l'oficialitat del català a la Unió Europea i la presència i la utilització del català en els organismes internacionals i en els tractats internacionals de contingut cultural o lingüístic.³⁸

A Catalunya, des de fa anys es reivindica que el català tingui estatut de llengua oficial de la Unió Europea. Aquesta proposta ha centrat diverses iniciatives parlamentàries. En són un exemple, per totes, la Resolució 196/VII, sobre el reconeixement jurídic de la llengua catalana en el conjunt de l'Estat espanyol i de la Unió Europea;³⁹ la Resolució 774/VI sobre l'Any Europeu de les Llengües i el reconeixement de l'oficialitat del català a la Unió Europea⁴⁰ o la Resolució 1244/VI sobre el foment de l'ús del català a Europa.⁴¹ En aquestes Resolucions, el Parlament de Catalunya instava el Govern de l'Estat a impulsar l'oficialitat del català i adoptar mesures de foment d'aquesta llengua a la UE. En motiu de la reforma de l'Estatut, aquesta proposta política, àmpliament consensuada pels partits catalans,⁴² es va incorporar en l'articulat de la disposició.

38. Aquesta previsió no va ser objecte de modificacions durant la tramitació parlamentària de l'Estatut. La dicció finalment aprovada coincideix, literalment, amb la versió que ja figurava a l'article 6.3 de la proposta aprovada el 30 de setembre de 2005 pel Parlament de Catalunya.

39. BOPC núm. 161, de 14 de març de 2005, pp. 5-6.

40. BOPC núm. 202, de 25 de juny de 2001, p. 11.

41. BOPC núm. 277, de 25 de març de 2002, p. 21.

42. Vegeu Jaume Vernet Llobet i Anna Maria Pla Boix, "La llengua catalana i un nou Estatut d'Autonomia per a Catalunya", *cit. supra*, pp. 167-168.

Cal tenir present que, amb relació a les vint llengües oficials de la Unió,⁴³ el català és la vuitena pel que fa al nombre de ciutadans europeus que la parlen, per davant de molts d'altres idiomes oficials. Malgrat incloure's en el grup de les dites "*minoritàries*", la seva realitat queda molt lluny de la de totes les altres incloses sota aquesta rúbrica, per demografia, situació sociolingüística, estatut jurídic, vitalitat literària o equipament lingüístic.

El 13 de desembre de 2004, el Govern socialista presidit per José Luís Rodríguez Zapatero, assumint un compromís electoral, va trametre un Memoràndum a la UE sol·licitant que es garantissin certes prerrogatives jurídiques a les llengües autonòmiques cooficials (català, basc i gallec). Aquesta petició del govern espanyol seria parcialment atesa per un Acord del Consell de Ministres de la UE celebrat a Luxemburg el 13 de juny de 2005. No en reconeixia, ni molt menys, l'estatut d'oficialitat però contemplava algunes prerrogatives lingüístiques, bo i establint-se que es concretarien a través de convenis administratius celebrats amb les diferents institucions comunitàries.⁴⁴

El fet que l'Estatut contempli el deure de l'Estat de promoure l'oficialitat del català a la UE ha de valorar-se com una garantia, vinculant jurídicament. Fins ara, els passos que s'han fet des del govern estatal en aquesta direcció responien al compromís polític de l'executiu socialista. L'article 6.3 de l'Estatut garanteix que, en endavant, aquest compromís haurà de ser assumit preceptivament per l'Estat. D'aquesta manera, no dependrà del programa polític o electoral, ni

43. A partir de l'any 2007, n'hi haurà vint-i-una, amb la incorporació de l'irlandès. Vegeu Reglament (CE) núm. 920/2005, de 13 de juny, pel que es modifica el Reglament núm. 1, de 15 d'abril de 1958, a DO núm. L 156/3, de 18 de juny de 2005.

44. Per una ampliació, vegeu Anna M. Pla Boix, "L'ús de les llengües autonòmiques cooficials a la Unió Europea", *cit. supra*. També, Anna M. Pla Boix, "La llengua catalana a la Unió Europea", Revista electrònica *Llengua, Societat i Comunicació*, Barcelona, setembre 2006. S'han subscrit diferents acords administratius entre Espanya i algunes institucions comunitàries per garantir l'ús pseudooficial de les llengües autonòmiques cooficials en els termes previstos a l'Acord del Consell de Ministres de 13 de juny de 2005. En particular, destaquen l'acord administratiu de 7 de novembre de 2005 subscrit amb el Consell; l'Acord de 16 de novembre de 2005 subscrit amb el Comitè de les Regions; l'Acord de 21 de desembre de 2005 subscrit amb la Comissió i l'Acord de 7 de juny de 2006 subscrit amb el Comitè Econòmic i Social Europeu. Pel que fa al Parlament Europeu, un acord de la seva Mesa adoptat el 27 d'abril de 2006 frenaria l'ús d'aquests idiomes a l'hemicicle. Finalment, el 3 de juliol de 2006 la Mesa acabaria donant el vist-i-plau a la possibilitat d'utilitzar el català, el gallec i l'euskera per part dels ciutadans que s'adrecin per escrit a aquesta institució comunitària.

de la major o menor sensibilitat envers el plurilingüisme del país que tingui el govern de torn.

En tot cas, la novetat que aporta el nou Estatut rau en la incorporació de l'Estat en aquest procés de normalització i promoció de la llengua catalana a l'exterior. Fins ara, el compromís de garantir una projecció internacional del català sols vinculava la Generalitat, en els termes que s'establien a la Disposició Addicional tercera de la LPL.⁴⁵

b) Potestat de la Generalitat i de l'Estat, segons que correspongui, de subscriure convenis, tractats i altres instruments de col·laboració per promoure el català en territoris amb vincles lingüístics amb Catalunya⁴⁶

La disposició addicional segona de la LPL ja contempla aquesta previsió, encara que sols vincula a la Generalitat. Diu que haurà de promoure acords, convenis i tractats amb les comunitats autònomes aragonesa, balear i valenciana i amb els estats andorrà, francès i italià per a fomentar l'intercanvi cultural entre territoris i comunitats de parla catalana i la coordinació i la cooperació entre comunitats o entre estats en matèria de política lingüística, per a assegurar la promoció, l'ús i la protecció d'aquest idioma.

Amb el nou Estatut, s'exigeix que l'Estat també assumeixi aquest manament de promoure aquestes mesures de promoció del català

45. La Disposició Addicional tercera de la LPL, rubricada "Projecció exterior" diu: "1. El Govern de la Generalitat ha de vetllar per la projecció de la llengua i la cultura catalanes fora del seu àmbit lingüístic, principalment en el món acadèmic i de la recerca, i també en les institucions de la Unió Europea i les seves polítiques. Per assolir aquest objectiu, la Generalitat pot participar en un organisme comú als territoris de llengua catalana. 2. El Govern de la Generalitat ha de facilitar la difusió i l'aprenentatge del català a les comunitats catalanes de l'exterior, en els termes de la Llei 18/1996, de 27 de desembre, de relacions amb les comunitats catalanes de l'exterior". Aquesta Llei 18/1996 de 27 de desembre va ser publicada al DOGC núm. 2300, de 31 de desembre de 1996. Vegeu també Decret 118/1998, de 26 de maig, pel qual s'aprova el Reglament de relacions amb les comunitats catalanes de l'exterior (modificat per Decret 357/2000, de 7 de novembre).

46. Articles 6.4 i 12 de l'Estatut. Aquests articles no varen ser objecte de modificacions durant la tramitació de la iniciativa al Congrés. La dicció definitivament aprovada coincideix, literalment, amb la versió que el 30 de setembre de 2005 va votar afirmativament el Parlament català.

amb aquests territoris. I per fer-ho s'estableix que, juntament amb la Generalitat, podrà subscriure convenis, tractats i altres instruments de col·laboració en tots els àmbits, els quals podran incloure, si escau, la creació d'organismes comuns.

c) Deure de promoure la normalització de la llengua catalana

L'article 50 de l'Estatut, rubricat "*Foment i difusió del català*"⁴⁷ contempla un ampli catàleg de previsions tendents a normalitzar la llengua pròpia, tot precisant que l'Estat ha de donar suport a la seva aplicació.

Aquest precepte contempla les prescripcions següents: el deure dels poders públics de protegir el català i l'aranès en tots els àmbits i sectors, fomentant-ne l'ús, la difusió i el coneixement; deure del Govern, les universitats i les institucions d'ensenyament superior, en l'àmbit de les competències respectives, d'adoptar les mesures pertinents per garantir l'ús del català en tots els àmbits de les activitats docents, no docents i de recerca; previsió que les polítiques de foment del català s'estenguin "*al conjunt de l'Estat, a la Unió Europea i a la resta del món*"; deure dels poders públics de promoure que les dades que figurin en l'etiquetatge, l'embalatge i les instruccions dels productes distribuïts a Catalunya constin també en català; finalment, també contempla el deure dels poders públics de garantir l'ús de la llengua de signes catalana i les condicions que permetin d'assolir la igualtat de les persones amb sordesa que optin per aquesta llengua.

L'article conclou precisant que "*l'Estat, d'acord amb el que disposa la Constitució, ha de donar suport a l'aplicació dels principis*" que

47. L'article 50 de l'Estatut sols va ser objecte d'una esmena en la seva tramitació al Congrés dels Diputats, que va afectar el seu quart paràgraf. A la dicció aprovada pel Parlament de Catalunya el 30 de setembre de 2005, aquest paràgraf deia "*4. Els poders públics han de promoure que les dades que figurin en l'etiquetatge, en l'embalatge i en les instruccions d'ús dels productes distribuïts a Catalunya constin ALMENYS en català*". Durant la tramitació de la iniciativa al Congrés, es va substituir aquest "*almenys en català*" per la dicció "*també en català*". D'aquesta manera, aquest precepte diu "*4. Els poders públics han de promoure que les dades que figurin en l'etiquetatge, en l'embalatge i en les instruccions d'ús dels productes distribuïts a Catalunya constin TAMBÉ en català*" (BOPC núm. 224, de 3 d'octubre de 2005, p. 12 i BOCG núm. 210-14, Série B, de 22 de març de 2006, p. 255).

estableix el precepte i afegeix que s'han d'establir els instruments de coordinació i, si escau, d'actuació conjunta perquè siguin més efectius. Per tant, novament l'Estatut vetlla per vincular a l'Estat en el procés de normalització del català a nivell intern, europeu i internacional.

3.4. Reconeixement d'un catàleg de drets i deures lingüístics nous, projectats a diferents àmbits públics

El capítol III del títol I de l'Estatut recull un catàleg de drets i deures lingüístics nous, que projecta als àmbits públics següents: administracions, organitzacions i institucions públiques, així com entitats privades que en depenen; Administració de justícia; notariat; registres públics; entitats, empreses i establiments oberts al públic; òrgans constitucionals i òrgans jurisdiccionals d'àmbit estatal.

a) *Institucions, organitzacions i administracions públiques, així com de les entitats privades que en depenen*

L'article 33.1 de l'Estatut garanteix el dret dels ciutadans d'emprar la llengua oficial que elegeixin en llurs relacions amb les institucions, les organitzacions i les administracions públiques a Catalunya. Aquest dret "*obliga les institucions, organitzacions i administracions públiques, inclosa l'Administració electoral a Catalunya i, en general, les entitats privades que en depenen quan exerceixen funcions públiques*".⁴⁸

Aquest precepte garanteix, expressament, el dret d'opció lingüística dels ciutadans en llurs relacions amb tots els poders públics

48. Regulat a l'article 33.1 de l'Estatut. Aquesta previsió va ser objecte d'una modificació durant la seva tramitació al Congrés. La versió aprovada el 30 de setembre de 2005 pel Parlament de Catalunya deia "*1. Els ciutadans tenen el dret d'opció lingüística. En les relacions amb les institucions, les organitzacions i les administracions públiques a Catalunya, totes les persones tenen dret d'utilitzar la llengua oficial que elegeixin. Aquest dret obliga TOTES les institucions, organitzacions i administracions públiques, inclosa l'Administració electoral a Catalunya, i, en general, les entitats privades que en depenen quan exerceixen funcions públiques*". Durant la seva tramitació al Congrés dels Diputats es va eliminar la referència a "*totes*" les institucions, organitzacions i administracions públiques i va signar-se "*aquest dret obliga les institucions, organitzacions i administracions públiques*" (BOCG, Congrés dels Diputats núm. 210-14, Sèrie B, de 22 de març de 2006, p. 251).

al territori autònic, així com amb les entitats privades que en depenen quan exerceixen funcions públiques. S'estableix que aquest dret comporta una correlativa càrrega per aquests ens, els quals no poden negligir la llengua oficial emprada pel ciutadà.

El dret d'opció lingüística ja es troba previst a la legislació estatal i autonòmica des de fa temps. Constitueix un contingut bàsic del règim de la doble oficialitat. La doctrina jurisprudencial del TC l'ha avalat. L'Alt Tribunal ha garantit el dret dels ciutadans d'emprar qualsevol d'ambdues llengües oficials davant tots els poders públics radicats al territori autònic (siguin estatals, autonòmics o locals), els quals resten sotmesos a l'obligació d'adaptar-se, progressivament, a la situació de bilingüisme garantida pel bloc de la constitucionalitat.⁴⁹ Des d'aquesta perspectiva, el fet que l'Estatut reculli aquest dret en la relació amb els poders públics a Catalunya no aporta, en principi, novetats.

El problema que s'ha plantejat és que l'adaptació a l'estatut de la doble oficialitat lingüística per garantir plenament el dret d'opció lingüística dels ciutadans és un procés que, en certs àmbits, encara no ha conclòs. Continuen existint reductes públics que no s'han acabat d'adaptar a la doble oficialitat. I és just en aquests àmbits on haurien d'entrar en joc les previsions de l'article 33.1 del nou Estatut. Tot dependrà de la interpretació jurídica que se'n faci. Per això, caldrà veure quin serà el desplegament legal i reglamentari que es durà a terme per garantir aquest manament estatutari i quina serà la doctrina jurisprudencial que l'interpretarà.

Aquesta previsió de l'Estatut obra expectatives de canvi normatiu i permet donar cobertura a un aprofundiment en el procés de normalització de la llengua pròpia. Així per exemple, tenint també en compte els principis de mèrit i capacitat en l'accés a la funció pública garantits a l'article 103 de la Constitució, aquesta prerrogativa estatutària permetria emparar el deure del personal al servei d'aquests ens de conèixer els dos idiomes oficials, a fi de garantir plenament el dret del ciutadà que s'hi relaciona d'emprar qualsevol d'ambdós amb plena validesa i eficàcia jurídica.

49. Per a totes, STC 82/1986, de 26 de juny.

Cal tenir present que el dret d'opció lingüística es projecta en dos vessants: l'actiu, que és el dret d'usar la llengua de preferència davant dels poders públics i dels particulars, i el passiu, entès com aquell dret de ser contestat en la llengua que el ciutadà ha escollit. Aquest segon vessant del dret és el que presenta els contorns més confusos.⁵⁰ El TC, a la STC 82/1986, de 26 de juny, va estimar ajustada a dret la previsió de ser atès en la llengua escollida, encara que precisant la conveniència de deixar *"un marge als poders públics, respecte de les condicions en què aquest dret es pot veure satisfet, que es facin dependre d'una progressiva adaptació de les respectives administracions"*. Han transcorregut quasi trenta anys d'ençà de la promulgació del text constitucional, termini que semblaria més que suficient per haver garantit aquesta progressivitat en el procés d'adaptació al règim de la doble oficialitat lingüística.

Amb el nou Estatut es confirma el deure de tots els poders públics i entitats privades que en depenen, d'adoptar les mesures pertinents per tal de garantir plenament el dret d'opció lingüística de la ciutadania. En paraules de l'Estatut, aquest dret d'opció lingüística *"obliga"* tots aquests ens. Es tracta d'una dicció ambigua, en el sentit que admet diferents interpretacions jurídiques. Qualsevol lectura haurà de tenir present, però, que s'ha formulat amb ànim tuïtiu, amb l'objectiu de garantir un ple respecte al dret d'emprar les dues llengües oficials en tots els àmbits públics, sense excepció.

b) Administració de justícia, notariat i registres públics

L'article 33.3 de l'Estatut preveu que per garantir el dret d'opció lingüística dels ciutadans, els jutges, magistrats, fiscals, personal al servei de l'Administració de justícia, notaris, registradors de la propietat i mercantil i encarregats del Registre civil que prestin serveis a Catalunya *"han d'acreditar, en la forma que estableixen les lleis, que tenen un nivell de coneixement adequat i suficient de les llengües oficials, que els fa aptes per complir les funcions pròpies de llur càrrec o llur lloc de treball"*.

L'article 102 de l'Estatut recull aquest deure de coneixement lingüístic pel que fa al personal judicial i resta de personal al servei de l'Administració de justícia i l'article 147.1.a) el desplega pel que fa al notariat i als registres públics.

Pel que fa a l'Administració de justícia a Catalunya, es garanteix el dret dels ciutadans d'adreçar-s'hi en català. Ara bé, en aquests moments no es contempla una correlativa càrrega dels jutges, magistrats, fiscals ni secretaris judicials de conèixer aquesta llengua, emprada pels justiciables en la substanciació dels afers. El coneixement de l'idioma oficial i propi del lloc on s'exerceixen les funcions o bé no es valora, o bé sols es valora com un mèrit en la provisió de la plaça.⁵¹ Només en el cas del personal al servei de l'Administració de Justícia s'ha garantit un cert requisit de coneixement de l'idioma, degudament avalat per la jurisprudència constitucional (vegeu la STC 253/2005, de 10 d'octubre).⁵² Per això es diu que existeix una falta de coherència evident entre, d'una banda, els drets lingüístics garantits als ciutadans en la seva relació amb l'Administració de justícia, i de l'altra, els deures lingüístics exigits al personal que la serveix.

Des de fa anys, el Parlament de Catalunya ha adoptat diverses iniciatives amb l'objectiu de reformar el marc legal per tal que el català es valori com a requisit de capacitat en la provisió de les places judicials a Catalunya.⁵³ Per un sector majoritari de l'hemicicle, la valoració del coneixement d'aquest idioma com un mèrit és un obsta-

51. L'ordenament jurídic contempla dos mecanismes per tal de garantir que el personal que serveix l'Administració Pública disposi d'aptituds lingüístiques que el facin apte per atendre els ciutadans respectant el seu dret d'opció lingüística. El primer dels mecanismes que contempla és el règim del requisit de capacitació lingüística, degudament avalat pel TC (vegeu la STC 46/1991, de 28 de febrer i la STC 253/2005, de 10 d'octubre). El segon dels mecanismes és el règim de la meritació puntuable, opció aquesta darrera que és la que predomina en l'àmbit judicial. La meritació lingüística, a diferència del règim de la capacitat requerida, d'entrada no exclou cap candidat que no conegui la llengua. El coneixement de la llengua només atorga una puntuació al candidat que l'acredita que se suma a la puntuació que obtingui a les altres proves o mèrits, segons un barem establert reglamentàriament.

52. Vegeu Anna M. Pla Boix, *El règim jurídic de les llengües a l'Administració de Justícia*, cit. *supra*. Pel que fa a l'aptitud lingüística del personal judicial, vegeu també Anna M. Pla Boix, "La valoració del coneixement de la llengua autonòmica cooficial en la provisió de places judicials: estat de la qüestió. Comentari a la STC 253/2005, de 10 d'octubre", *Revista Jurídica de Catalunya*, núm. 2, 2006, pp. 123-150.

53. En aquesta línia s'inclouen, a tall d'exemple, la Moció 12/V, de 9 de maig de 1996, so-

cle per la seva plena normalització i no permet garantir plenament els drets lingüístics dels justiciables que l'empren.

Doncs bé, fins ara, totes aquestes iniciatives parlamentàries havien decaïgut al Congrés dels Diputats. Amb el nou Estatut es va voler corregir aquesta situació. L'article 102 de la proposta de reforma estatutària aprovada el 30 de setembre de 2005 pel Parlament de Catalunya deia que per ocupar una plaça de magistrat, jutge o fiscal a Catalunya, els candidats havien d'acreditar *"un coneixement adequat i suficient del català per a fer efectius els drets lingüístics dels ciutadans en la forma i amb l'abast que determini la llei"*. S'afegia que *"el coneixement suficient del català i del dret propi de Catalunya és en tot cas un requisit per a obtenir una plaça en els corresponents concursos de trasllat"*. Pel que fa als secretaris judicials i tot el personal al servei de l'Administració de justícia i de la Fiscalia a Catalunya també s'establia que *"han d'acreditar el coneixement del català que s'exigeix al personal de l'Administració de la Generalitat"*. S'assegurava així la valoració del coneixement lingüístic com un *"requisit"* i, a més, s'especificava que la competència per verificar-ne el seu compliment corresponia al Consell de Justícia de Catalunya.⁵⁴ D'aquesta manera,

bre normalització lingüística en l'àmbit del dret i de la justícia (BOPC núm. 44, de 17 d'abril de 1996); Resolució 469/V sobre la presentació al Parlament de propostes de modificació de normatives estatals per tal d'assolir la normalització del català (BOPC núm. 244, de 2 de gener de 1998, p. 18724); Resolució 812/V, per la qual s'acorda presentar a la Mesa del Congrés dels Diputats la Proposició de llei orgànica de modificació de la LOPJ (BOPC núm. 358, de 29 de desembre de 1998, p. 28626), que donaria lloc a la Proposició de llei presentada pel Parlament de Catalunya al Congrés el 5 d'abril de 2000 que proposava la modificació de certs preceptes de la LOPJ (BOCG-Congrés dels Diputats, sèrie B, núm. 1-1, de 19 d'abril de 2000); Resolució 900/V del Parlament de Catalunya sobre la incorporació de la reforma de l'article 341 de la LOPJ en les propostes de modificació legislativa de les normatives estatals relatives a la normalització plena de la llengua catalana (BOPC núm. 392, de 26 d'abril de 1999); la Moció 38/VI, de 26 d'octubre de 2000, sobre política lingüística en l'àmbit del dret i de la justícia (aprovada pel Ple del Parlament de Catalunya a la sessió núm. 23.2 de 26 d'octubre de 2000 a BOPC núm. 111, p. 15); o, per totes i a tall d'exemple, la Resolució 1670/VI del Parlament, per la qual es va acordar de presentar a la Mesa del Congrés dels Diputats la Proposició de llei orgànica de modificació de la LOPJ (BOPC núm. 396, de 24 de febrer de 2003, p. 8).

54. L'article 102 d'aquesta proposta aprovada pel Parlament de Catalunya, intitulat *"Requisits del personal judicial i de la resta de personal al servei de l'Administració de justícia a Catalunya"*, deia "1. Per ocupar una plaça de magistrat o magistrada, jutge o jutgessa o fiscal a Catalunya, els candidats són admesos en igualtat de drets. Han d'acreditar un coneixement adequat i suficient del català per fer efectius els drets lingüístics dels ciutadans en la forma i amb l'abast que determini la llei (...). 3. El coneixement suficient del català i del dret propi de Catalunya és en tot cas un REQUISIT per obtenir una plaça en els corresponents concursos de trasllat. 4. Els secretaris judicials i tot el personal al servei

es proposava adoptar el règim de la capacitació idiomàtica que ja s'havia garantit durant la II República.⁵⁵

Doncs bé, la referència expressa al "*requisit*" de coneixement lingüístic va desaparèixer durant la tramitació de la norma al Congrés. També s'eliminarà l'habilitació competencial per verificar-ne el compliment atribuïda, inicialment, al Consell de Justícia de Catalunya. D'aquesta manera, la versió definitivament aprovada, per bé que continua garantint la necessitat "*d'acreditar un coneixement adequat i suficient del català*", opta per una formulació més ambigua, bo i remetent-se a la regulació que en faci el legislador. S'indica que el coneixement suficient de la llengua ha d'ésser valorat d'una manera específica i singular per obtenir una plaça en els concursos de trasllat corresponents, indicant que per llei es determinarà la forma i l'abast d'aquesta acreditació de coneixement idiomàtic. Pel que fa al personal al servei de l'Administració de justícia i de la Fiscalia a Catalunya, també ha d'acreditar un coneixement adequat i suficient de les dues llengües oficials "*que el fa apte per complir les funcions pròpies del seu càrrec o lloc de treball*".⁵⁶

Aquestes previsions representen un avenç amb relació al règim lingüístic vigent fins ara. Certament, la versió aprovada pel Parlament de Catalunya era més taxativa i ambiciosa, en el sentit que no dona-

de l'Administració de justícia i de la Fiscalia a Catalunya han d'acreditar el coneixement del català que s'exigeix al personal de l'Administració de la Generalitat 5. Correspon al Consell de Justícia de Catalunya comprovar el compliment de les condicions que estableix aquest article en l'accés a les places dels òrgans judicials, de l'Administració de justícia i de la Fiscalia a Catalunya". (BOPC núm. 224, de 3 d'octubre de 2006, p. 21).

55. L'article 12 de l'Estatut d'autonomia de 1932 contemplava que els jutges, magistrats i la resta de personal al servei de l'Administració de justícia a Catalunya estaven sotmesos a la "*condició precisa*" del "*coneixement de la llengua i dret catalans, sense que en cap cas es pugui establir l'excepció de naturalesa o veïnatge*". Vegeu, Anna M. Pla Boix, "L'ordenació de la qüestió lingüística a Catalunya de 1892 a 1936: el procés de reconeixement de l'estatut d'oficialitat del català", *cit. supra*, pp. 204-206.

56. L'article 102, intitulat "*El personal judicial i la resta del personal al servei de l'Administració de justícia a Catalunya*" diu "*1. Els magistrats, els jutges i els fiscals que ocupin una plaça a Catalunya han d'acreditar un coneixement adequat i suficient del català per fer efectius els drets lingüístics dels ciutadans en la forma i amb l'abast que determini la llei (...). 3. En tot cas, el coneixement suficient de la llengua i del dret propis ha d'ésser valorat d'una manera específica i singular per obtenir una plaça en els concursos de trasllat corresponents. 4. El personal al servei de l'Administració de justícia i de la Fiscalia a Catalunya ha d'acreditar un coneixement adequat i suficient de les dues llengües oficials, que el fa apte per complir les funcions pròpies del seu càrrec o lloc de treball*".

va lloc a equívocs a l'hora d'interpretar-la. Ara bé, amb tot, es continua garantint el deure d'acreditar *"un coneixement adequat i suficient del català per fer efectius els drets lingüístics dels ciutadans"*. Correspondrà al legislador determinar la forma i l'abast d'aquesta acreditació lingüística, el qual, en cap cas, podrà negligir aquesta garantia estatutària.

L'objectiu d'aquesta previsió és clar: posar fi a la situació de desconeixement o coneixement insuficient de la llengua oficial i pròpia del territori on es presten els serveis, llengua en la qual se substancien bona part dels afers. Fins ara, el coneixement del català per part del personal judicial s'ha negligit. Aquest coneixement lingüístic o bé simplement no es valora, o bé s'ha optat pel règim de la meritació que es tradueix en el fet que bona part de les places judicials, a Catalunya, s'han acabat proveint amb personal que no és competent lingüísticament. En aquests moments, el nou Estatut avança en la direcció de garantir una aptitud lingüística i les seves previsions hauran de constrènyer i orientar el desplegament legislatiu i reglamentari que se'n faci.

Pel que fa al notariat i registres públics, l'article 147.1.a) de l'Estatut disposa que la Generalitat de Catalunya ostenta la competència executiva en matèria de notariat i de registres públics de la propietat, mercantil i de béns mobles, que inclou en tot cas *"el nomenament dels notaris i dels registradors (...) per mitjà de la convocatòria, l'administració i la resolució de les oposicions lliures i restringides i dels concursos, que ha de convocar i portar a terme fins a la formalització dels nomenaments"*. Partint d'aquesta base, el precepte afegeix que *"per a la provisió de les notaries i dels registres, els candidats han d'ésser admesos en igualtat de drets i han d'acreditar el coneixement de la llengua i del dret catalans en la forma i amb l'abast que estableixen l'Estatut i les lleis"*.⁵⁷ Es garanteix estatutàriament, per consegüent, el deure d'acreditar el coneixement del català, en els termes que s'hauran d'acabar de concretar per via legislativa. Val a dir que aquest deure de coneixement lingüístic és necessari per poder garantir els drets lingüístics dels ciutadans que contempen els articles 14 i 17 de la LPL.

57. La dicció d'aquest paràgraf de l'article 147.1.a) de l'Estatut coincideix, literalment, amb la versió que fou aprovada el 30 de setembre de 2005 pel Parlament de Catalunya (BOPC núm. 224, de 3 d'octubre de 2005, p. 35).

c) Entitats, empreses i establiments oberts al públic a Catalunya

L'article 34 de l'Estatut disposa que totes les persones tenen dret d'ésser ateses oralment i per escrit en la llengua oficial que elegeixin en llur condició d'usuàries o consumidores de béns, productes i serveis. Afegeix que les entitats, les empreses i els establiments oberts al públic a Catalunya estan subjectes al deure de disponibilitat lingüística en els termes que estableixen les lleis.

La dicció d'aquest precepte no va ser objecte de cap modificació durant la seva tramitació parlamentària al Congrés, de manera que la versió definitiva coincideix, literalment, amb la que va aprovar el Parlament català el 30 de setembre de 2005.⁵⁸

Com es pot veure, aquest article garanteix el deure de les entitats, empreses i establiments oberts al públic a Catalunya d'atendre el consumidor o usuari en la llengua oficial que aquest hagi elegit per relacionar-s'hi. D'aquesta manera, no només es garanteix el dret d'opció lingüística en el seu vessant actiu, això és, el dret del ciutadà d'escollir la llengua oficial que prefereixi en el seu relació amb aquestes entitats, sinó també en la seva vessant passiu, entès com el dret de ser correspost en la llengua elegida. I és just en aquest darrer vessant on l'Estatut d'autonomia innova el règim lingüístic vigent fins ara.

Es tracta d'un dret que s'havia garantit als primers esborranys de la LPL i que va decaure durant la seva tramitació parlamentària. Finalment, l'article 32 de la LPL, intitulat "*l'atenció al públic*" recull el deure de les empreses i establiments dedicats a la venda de productes o la prestació de serveis que desenvolupin llur activitat a Catalunya "*d'estar en condicions de poder atendre els consumidors i consumidores quan s'expressin en qualsevol de les dues llengües oficials*".⁵⁹ No recull però el deure d'atendre el ciutadà en llengua ofi-

58. Article 34 de l'Estatut: "*Totes les persones tenen dret a ésser ateses oralment i per escrit en la llengua oficial que elegeixin en llur condició d'usuàries o consumidores de béns, productes i serveis. Les entitats, les empreses i els establiments oberts al públic a Catalunya estan subjectes al deure de disponibilitat lingüística en els termes que estableixen les lleis*".

59. Per una ampliació sobre l'ordenació de la LPL en l'àmbit socioeconòmic, vegeu Jaume Vernet (coord.), *Dret lingüístic*, cit. supra, pp. 264-270.

cial emprada per aquest per relacionar-s'hi, un dret que, en aquests moments, passa a tenir rang estatutari. Aquesta previsió lingüística del nou Estatut haurà de servir per impulsar el procés de normalització del català en l'àmbit socioeconòmic.

d) Òrgans constitucionals i òrgans jurisdiccionals d'abast estatal

L'article 33.5 de l'Estatut garanteix el dret dels ciutadans de Catalunya de relacionar-se per escrit en català amb els òrgans constitucionals (la Corona, el Congrés dels Diputats, el Senat, el Govern, el Tribunal Constitucional i el Consell General del Poder Judicial) i amb els òrgans jurisdiccionals d'àmbit estatal (Tribunal Suprem i Audiència Nacional), d'acord amb el procediment establert per la legislació corresponent. S'afegeix que aquestes institucions han d'atendre i han de tramitar els escrits presentats en català que, en tot cas, tenen plena eficàcia jurídica.⁶⁰

D'entrada, pel que fa als òrgans jurisdiccionals d'àmbit estatal, la previsió lingüística del nou Estatut no és tan nova com sembla. L'únic que ha fet l'Estatut és recepcionar una obligació que ja vinculava l'Estat espanyol des de feia anys. L'1 d'agost de 2001 va entrar en vigor a Espanya la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries, aprovada pel Comitè de Ministres del Consell d'Europa el 1992. En virtut de l'article 96 de la Constitució, una vegada ratificats, els tractats i convenis internacionals passen a formar part de l'ordenament jurídic intern, de manera que són vinculants jurídicament. Doncs bé, l'article 9.2.b d'aquesta Carta, projectat a l'àmbit de la justícia, ja contemplava el compromís de *"no refusar la validesa dels actes jurídics*

60. Article 33.5 de l'Estatut: *"Els ciutadans de Catalunya tenen el dret de relacionar-se per escrit en català amb els òrgans constitucionals i amb els òrgans jurisdiccionals d'àmbit estatal, d'acord amb el procediment establert per la legislació corresponent. Aquestes institucions han d'atendre i han de tramitar els escrits presentats en català, que tenen, en tot cas, plena eficàcia jurídica"*. Aquest precepte va ser objecte d'una modificació durant la seva tramitació al Congrés dels Diputats. La versió aprovada el 30 de setembre de 2005 pel Parlament de Catalunya contenia una darrera frase que deia *"aquestes institucions han d'atendre i han de tramitar els escrits presentats en català, i no poden exigir a la persona interessada la traducció al castellà"*. Aquesta garantia de no poder-se exigir la traducció a l'interessat va acabar decaient al Congrés, de manera que la dicció finalment aprovada no la consigna.

*establerts dins l'àmbit de l'estat pel sol fet que siguin redactats en una llengua regional o minoritària".*⁶¹ Amb la previsió de l'article 33.5 de l'Estatut s'avança en aquesta direcció. En endavant, no sols es garanteix el dret d'emprar el català en la relació amb aquests òrgans, sinó que, a més, s'assegura el seu deure d'atendre i tramitar els escrits presentats en aquest idioma, i els reconeix plena eficàcia jurídica. D'aquesta manera es garanteixen efectes extraterritorials a l'estatut d'oficialitat del català, bo i estenent-los fora de l'àrea geogràfica de la Comunitat Autònoma.

En allò que concerneix els òrgans constitucionals, les previsions d'aquest precepte estatutari representen un avenç significatiu. Fins ara, sols podia emprar-se el català al Senat, mercès a una reforma del seu Reglament que va entrar en vigor l'1 de setembre de 2005.⁶² Els altres òrgans constitucionals (Congrés dels Diputats, Govern, Corona, Tribunal Constitucional i Consell General del Poder Judicial) funcionaven sols en castellà, fet que havia suscitat crítiques doctrinals i, en certs escenaris com ara el Congrés, controvèrsies polítiques que havien transcendit als mitjans de comunicació.⁶³

El dubte interpretatiu que plana amb relació a aquest dret d'ús del català davant d'aquests òrgans és allò que fa referència a la forma i condicions en què es garantirà per llei. La versió d'aquest precepte aprovada el 30 de setembre de 2005 pel Parlament de Catalunya contenia exactament la mateixa dicció finalment aprovada encara que amb una darrera precisió que va acabar decaient durant la tramitació de la norma al Congrés: contemplava que aquestes institucions *"no poden exigir a la persona interessada la traducció al castellà"*. En tot cas, si s'exigeix traducció al castellà, és evident que aquest dret lingüístic quedaria condemnat a esdevenir una prerrogativa simbòlica.

61. Vegeu Anna M. Pla Boix, *El règim jurídic de les llengües a l'Administració de justícia*, cit. *supra*, pp. 178-194.

62. Vegeu Reforma del Reglament del Senat sobre l'ampliació de l'ús de les llengües cooficials al Senat, al BOE núm. 159, de 5 de juliol de 2005, p. 23774.

63. Per a una ampliació, vegeu Jaume Vernet (coord.), *Dret lingüístic*, cit. *supra*, pp.280-286. Al llarg de l'any 2005 els mitjans de comunicació es varen fer ressó de la polèmica decisió del President del Congrés, Manuel Marín, de revocar la seva decisió d'admetre l'ús breu de les llengües cooficials al Congrés.

Cal tenir present que l'objectiu d'aquesta previsió estatutària és estendre l'estatut d'oficialitat del català fora del territori autonòmic, i projectar-lo davant d'aquests òrgans. I el contingut jurídic bàsic de l'oficialitat d'una llengua consisteix justament en el fet de ser reconeguda com a mitjà de comunicació vàlid i jurídicament eficaç en la relació dels ciutadans amb els poders públics sense necessitat de traducció a altres idiomes. Aquesta voluntat del poder estautent és clara perquè l'article 33.5 precisa textualment que aquestes institucions "*han d'atendre i han de tramitar els escrits presentats en català que tenen, en tot cas, plena eficàcia jurídica*". Si s'exigís traducció al castellà per donar-ne el tràmit pertinent, es limitaria, d'entrada, aquesta plena eficàcia jurídica garantida al mateix Estatut.

4. Epíleg

Com s'ha vist, el model lingüístic del nou Estatut no només consolida el règim juridicolingüístic vigent al Principat sinó que, a més, permet aprofundir el procés de normalització de la llengua pròpia encetat l'any 1979 en àmbits públics on, fins ara, aquest procés s'havia vist coartat.

A diferència del que ha succeït en d'altres matèries, la major part de l'ordenació lingüística estatutària no ha estat objecte de modificacions substancials durant la tramitació parlamentària de la norma. Això no obsta perquè, efectivament, al Congrés dels Diputats s'haguin retallat algunes previsions lingüístiques que figuraven a la proposta aprovada pel Parlament de Catalunya el 30 de setembre de 2005. Per això, des d'alguns sectors doctrinals, s'ha criticat aquesta ordenació lingüística bo i apuntant que no recull prerrogatives bàsiques que havien estat consensuades i aprovades per una àmplia majoria de l'arc parlamentari català.⁶⁴

64. Un exemple l'ofereix l'article 143 de l'Estatut. No recull, *expressis verbis*, la competència de la Generalitat per determinar l'abast, els usos i els efectes jurídics de la doble oficialitat lingüística a Catalunya. Aquesta competència autonòmica, que recollia la proposta aprovada pel Parlament de Catalunya, es va eliminar durant la tramitació del precepte al Congrés dels Diputats, malgrat tractar-se d'una competència autonòmica avalada per la doctrina jurisprudencial del TC. Des de fa anys, les Comunitats Autònomes amb règims de doble oficialitat lingüística, com Catalunya, es troben habilitades per regular l'abast i els efectes del règim de doble oficialitat al seu territori i per ordenar el procés de norma-

En tot cas, el fet que l'Estatut no reguli certs drets o deures lingüístics no vol dir, sota cap concepte, que no es puguin garantir legislativament. De fet, el gran repte que es planteja en aquests moments se centra en el desplegament legislatiu i reglamentari que s'haurà de dur a terme per donar compliment als manaments de l'Estatut. Com s'ha vist, part de les previsions lingüístiques que conté admeten diferents interpretacions jurídiques. Correspon, per tant, al legislador concretar les prerrogatives lingüístiques que s'han estudiat, i explotar així les potencialitats d'aquesta disposició.

Caldrà veure quin és el desplegament normatiu que es dona a les previsions lingüístiques del nou Estatut i quina serà la jurisprudència que, en endavant, les interpretarà.

lització de la llengua pròpia (vegeu STC 82/1986, 123/1988, 56/1990 i 337/1994, per a totes). Per una ampliació sobre el règim de distribució competencial en aquesta matèria, vegeu Anna Maria Pla Boix, *El règim jurídic de les llengües a l'Administració de Justícia*, cit. *supra*, pp. 67-82.

RESUMEN

El artículo tiene por objeto el análisis del régimen lingüístico en el nuevo Estatuto de Autonomía de Cataluña. Tras realizar una reflexión preliminar sobre el papel de la regulación de dicho régimen en la norma estatutaria, se detiene en los debates mantenidos en esta materia durante el proceso estatutario para entrar, a continuación, a examinar la concreta regulación estatutaria. En primer lugar, en lo referido al deber de conocimiento del catalán y al carácter de dicho deber; en segundo lugar, a la consolidación de la posición jurídica del aranés; a continuación analiza las formas de participación del Estado y de la Generalitat en la proyección exterior de la lengua catalana en el ámbito europeo e internacional, y en la relación con los territorios con vínculos lingüísticos con Cataluña; en cuarto y último lugar, se ocupa del reconocimiento de un catálogo de derechos lingüísticos en diferentes ámbitos públicos (administraciones públicas, y en especial el ámbito de la justicia) y privados (empresas). Se acomete, así, el análisis completo de las aportaciones del nuevo Estatuto al régimen lingüístico.

ABSTRACT

The purpose of the article is to analyse the linguistic regime established in Catalonia by the new Catalan Statute of Autonomy (new Catalan Statute). After preliminary reflection on the role of the regulation of this regime under the new Catalan Statute, the article discusses the debates on the subject that arose during the drafting process of the later, before examining four specific regulations in it. First, it refers to the obligation to have a knowledge of Catalan and the nature of such an obligation; second, to the consolidation of the legal position regarding the Aranés language ; and—following this—the article analyses the types of participation undertaken by the Spanish central government and the Generalitat (the Catalan Government) in the foreign projection of the Catalan language at European and international levels, and in the relationship held with territories having linguistic associations with Catalonia. Fourth and finally, it assesses recognition of a catalogue of linguistic rights in different public and private sectors (Public Administration and particularly the area of justice, and business) companies). In this sense, therefore, the article carries out a complete analysis of the new Statute's contributions to the linguistic regime.